

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Responsa Moralia In Causis Justitiæ Commutativæ De Restitutione & Contractibus

Heislinger, Anton

Ingolstadij, 1726

Casus XVII. De re aliena à bonæ fidei possessore cum jactura pretii suo
Domino restituenda.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40194

CASUS XVII.

De re aliena à bonæ fidei possessore cum jactura pretii suo Domino restituenda.

Titius à fure bona fide emit equum, quem postea intelligit esse Caij. Sed ita res comparata est, ut vel Titius jacturam pretii facere debeat, si equum restituat Cajo (eò quòd statim fur aufragiturus sciat) vel Cajo jacturam equi, si Titius rescisso contractu à fure pretium repetat reddito eidem equo.

Q. Quidnam in hoc casu Titio nostro faciendum?

SYNOPSIS.

§. I.

Utrum possessor bonæ fidei ut pretium suum aliàs non obtinibile recipiat, possit permittere, ut fur rem venditam denuo recipiat?

1. Responsio est affirmativa.

§. II.

Proponuntur fundamenta, ob qua res bona fide empta à possessore etiam positivè furi reddi possit?

2. **R**atio 1. est, Quia ad amissionem sui pretii à domino obligarinet.
3. Et quia rem inventam priore in loco deponere potest.
4. Instantia à bove cornupeta ex Lugone desumpta.
5. Restitutio talis non est destructiva,
6. alienativa, aut deteriorativa.
6. Fuitque ob hoc contractus rescindibilis ante rem alienam Emptori traditam.
7. Potissima autem illorum ratio est negativa.
8. Et juxta Haunoldum jus furis ad rem sibi denuo reddendam.

D d 3

§. III.

§. III.

Examinantur rationes negativam tenentium.

9. **F**undamentum primum, quòd melior status ad dominum spectet.
10. Et res inventa, & bona fide empta possint in priore loco poni, ut damnum primum futurum evitetur.
11. Num melior locus rei sit apud bona vel male fidei possessorem?
12. Qualiter melior status Extrinsecus rei ad Dominum spectet?
13. Fundamentum secundum, quòd domino expetenti res sua immediate sit tradenda.
14. Responsio, qua hæc ratio communiter solvatur, adducitur.
15. Fundamentum tertium Molina: eò quòd res in hoc statu debeatur domino.
16. Possessor non potest talem rem alteri tertio vendere.
17. Sed Dominus rationabiliter exigat, ut possessor securiorem in
18. restituendo viam eligat.
18. Spes recuperandi pretium videtur insufficientis ratio ad rem furi reddendam.
19. Possessor bone fidei non possit talem rem absumere, ut se indemnem reddat.
20. Quando reddendo rem hanc furi, hujus peccato possessor cooperetur?
21. Ut meam rem conservem, non licet alienam igni iniicere.
22. Non licet aperire cistam alienam, ut ex hac tertius pecuniam auferat.
23. Reddendo rem denuo furi cooperarer immediate istius injuste detentioni.
24. Et rem alienam deteriore efficerem.
25. Denique & hi Authores pro se utuntur ratione negativa.

§. IV.

26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. Solvuntur rationes §. 2. allatae.
33. Et probabilior videtur obligatio reddendi rem Domino.

§ I.

Utrum bona fidei possessor ad se indemnem conservandum, & recipiendum à fure pretium, permittere possit, ut hic denuo recipiat rem antea injuste venditam, ita tamen ut possessor ad ejusdem receptionem positivè nihil conferat, sed tantumodò non impediat, ne fur eandem recipiat?

- 1 **C**onclusio est affirmativa: & sic prob. Nullus habet jus, ut receptionem taliter faciendam non permittam: ergo licet. Prob. ant.
- Extra pactum & singularem conventionem nemo me obligare potest, ut rem suam defendam cum notabili meo damno: atqui notabile damnum,

num, scilicet jacturam mei pretii incurrerem, si non possem receptionem hanc permittere: ergo ut hanc non permittam, nullus habet jus.

Hæc omnia confirmamus Exemplo, quod affert Lugo de Restit. Disp. 17. sect. 2. n. 29. sequentibus verbis: si ego video bovem proximi mei apud furem, & illum ducam mecum, ut reddam eum Domino: postea verò in itinere advertam, illum esse comuptam, & quòd fortasse occidat bovem meum; possum illum relinquere, rediturum ad domum furis ob vitandum meum damnum. Item si auferrem à fure librum Petri, ut eum Petro reddam: fur autem auferat à me alium librum, nec velit reddere, nisi reddito illo, quem abstuli: possum relinquere librum Petri, ut meum recipiam: ergo etiam in presenti possem ad exempla allata ex mente horum authorum permittere, ut fur denno recipiat rem antea injustè venditam, ut pretium bona fide expensum à fure recipiam. Cum nunquam teneam cum tanto meo damno conservare apud me rem alterius, ut hanc Domino restituam.

Conf. Taliter permittens ablationem rei alienæ, non extrahit istam è statu, in quo est, cum injuria proximi: sed permittit duntaxat

eam injuriam adversus proximum fieri ab altero, ut se indemnem servet: atqui licitum est permittere talem injuriam adversus proximum, ut aliquis se indemnem servet, quando proprium damnum non leve, sed alicujus momenti judicatur esse, ac non facillè recuperari potest. Ergo: prob. m. alterius injuriam & damnum debeo impedire ex sola charitate, si commodè ac sine notabili meo damno possim, eò quòd charitas incipiat à me ipso.

Dicas: non possum aperire cistam, ut ex illa eripiat centum aureos Jacobus, ne alius meam rem, quam eripere constituit, mihi auferat: ergo non est licita talis permissio: Prob. conf. in casu antecedentis etiam haberem me permissivè tantum ad ablationem pecuniæ è cista. Ergo &c. R. neg. alterum antecedens: aperiens etenim cistam positivè concurrat ad hoc furtum.

Major difficultas est, num talis bonæ fidei possessor rem furtivam quodammodo etiam positivè restituere furi possit deferendo illam v. g. ad furem, ut hac ab isto recepta pretium bonæ fidei possessori restituatur, si hoc alià viâ recipere non possit. Placet utriusque sententiæ fundamenta proponere.

§. II.

Fundamenta, ob quæ res bona fide empta ad se indemnem servandum positivè furi reddi possit?

Hanc sententiam defendunt Alex. art. 5. Gabriel in 4. dist. 15. art. 3. Alensis 4. p. q. 86. membro 3. lib. 5. Sylvester verbo restitut. 3. q. 7. Navarr

Navarr. in *manuali* c. 17. n. 9. Lef-
sius, in *pres.* cap. 14. lib. 2. dub. 3.
Malderus *tract.* 4. cap. 3. dub. 2. Tur-
rian. *disp.* 3. dub. 2. Lugo *de resti-*
disp. 17. sect. 2. n. 29. Haanold:
tom. 1. tract. 3. n. 266. Illiung, *tract.* 3.
disp. 3. q. 1. n. 40. cum pluribus aliis.

Illorum autem

2 Ratio prima est, Emptor bonæ
fidei habet in tali casu jus repetendi
pretium ab iniquo venditore juxta
omnes: ex altera verò parte Domi-
no rei nullum jus competit obli-
gandi emptorem, ut iste cum æ-
quali suæ rei iactura alienam apud
se retineat domino suo restituend-
dam: ergo poterit reddi furi, ut reci-
piatur ab hoc pretium expensum
prob. ant. 2. membrum: per se ac
secluso omni pacto nemo innocens
tenetur periculum, aut iacturam suæ
rei postponere periculo aut iacturæ
rei alienæ: ergo &c.

3 Ratio est 2. si aliquam rem casu
inventam apprehendi, ad veram ve-
fè postea imminere mihi grave
quoddam damnum ex reperta ejus-
modi rei ulteriori custodia, licet
mihi inventam antea rem in pristi-
num locum reponere non obstante
periculo, quod ibidem reposita,
non sit ad suum dominum deveniti-
ra: ergo etiam emptor bonæ fidei in
tali casu rem denuo furi reddere,
hoc est, loco, in quo illam reperit,
reponere poterit, si iacturam suæ
rei alias subeundam prospiciat:
prob. ant. quando alterius rem in
via jacentem conspicio, & prævideo
ex sublatione illius mihi aliquod

damnum, aut incommodum even-
turum, possum eandem à me in-
factam in tali loco relinquere, quin
ex hoc illius rei domino injuriam in-
feram: ergo etiam in casu antecede-
ntis, si enim rem furi reddam,
res in priorē locum restituitur.

Ratio 3. Ex instantis illis, quæ
in §. 1. ex Lugone attulimus de bo-
ve cornupeta, & libro Petri à fure
ablato, ac denuo, ne mei iacturam
libri patiar, restituito.

Quarta. Dimissio talis rei alienæ, §
qua hanc iterum furi restituo, nec
est illius rei destructiva, nec aliena-
tiva, nec constitutiva illius in statu
deteriore, quam ille fuerit, in quo
antea erat, priusquam eandem ac-
ciperem: præterea ex hoc statu po-
test illa res per se redire, imò etiam
debet ad dominum, nisi hic redi-
tus ex malitia alterius impediatur:
sed dimissio rei, quæ nec est illius
destructiva, nec alienativa &c. est mi-
hi licita, si non dimittendo, sed re-
tinendo illam rem, magnum quod-
dam damnum patior: ergo dimis-
sio rei, qua hanc denuo furi resti-
tuo, est mihi licita. Prob. in secluso
pacto, aut non præmissa speciali
quodam conventionē nemo tene-
tur rem alienam ita defendere, ac
apud se detinere, ut etiam non li-
ceat eam modo dicto dimittere si
ex ulteriore detentione tale grave
damnum eidem certo imminet;
ergo dimissio rei, quæ nec est illius
destructiva &c. est licita, si non di-
mittendo magnum quoddam dam-
num patiar. Si dicas, rem alienam
in

in tali casu non quidem in statu de-
teriore, quàm fuerit ante emptio-
nem, constituendam: si tamen red-
dita de iure furi fuerit, illam privan-
dam statu intermedio meliore,
quem apud bonæ fidei emptorem
habuit. Respondent: verum qui-
dem hoc esse: non tamen afferri ab
adversariis rationem, quæ suadeat,
ista sine injuria domini non posse
fieri, cum aliàs jacturam sui pretii
emptor innocens deberet pati.

6 Quinta. Si ante traditionem rei
à me bona fide emptæ rescivissem,
illam esse alienam, possem sine om-
ni dubio contractum rescindere,
nec ullam injuriam inferrem domi-
no ex eo, quòd contractu rescisso,
rem illius à fure non recipiam, red-
dendam postea Domino. Ergo ne-
que injuriam illi domino infero, si

rescindam contractum, postquam
bona fide rem illius à fure accepi,
& rem illam furi; non autem domi-
no reddam.

Sexta & potissima denique illo- 7
rum ratio est negativa: nam obliga-
tio, quam talis bonæ fidei emptor
haberet, ut rem taliter compara-
tam etiam cum jactura sui pretii re-
stituatur domino, non autem ut reci-
piat suum pretium, ipsi furi; est op-
pido difficilis, nec sufficienter ab ad-
versariis probari potest: ergo &c.

8 Alii cum Haunoldo etiam utun-
tur hac ratione: fur habet jus ad
rem à me emptore repetendam: si
enim à me non receperit, tenetur
ille pretium loco rei domino per-
solvere: Ne igitur jacturam patiat
sui pretii, rem talem à me poterit
expetere.

§. III.

*Examinantur rationes volentium restitutionem furi in hoc
casu illicitam futuram?*

Sententiæ negativæ adherent Ca-
jetan. in presenti questione 62.
art. 6. Joann. Medina quest. 10. de
restit. §. verum: & Bartholomæus
Medina lib. 1. cap. 14. n. 37. Tabien.
verbo restit. §. 24. Armilla, Sylvius
Sotus, Covarruvias, Ledesma, Mo-
lina de Just. disp. 722. Layman. lib. 3.
tr. 4. c. 17. §. 3. n. 24. Palao. de Just.
commut. disp. 1. p. 8. §. 9. n. 8.

9 Probat suam opinionem primò;
fructus omnes, quos res aliena apud
bonæ fidei possessorem protulit, ad
Dominum illius pertinent, etsi in-
dustria possessoris aliquid ad illos

contulerit: ergo etiam melior status
rei alienæ, ad quem res casu perve-
nit; in quantum non devoluta fuit
ad illum, qui eam bona fide potuis-
set absumere, etiam spectabit ad
Dominum illius: ergo injuriam do-
mino faciet, qui sciens hunc melio-
rem statum spectare ad Dominum,
eodem hunc voluntariè privat.
Conf. malitia alterius tertii inten-
tans possessori magnum quoddam
incommodum & damnum, & hu-
jus intentat; mali aversio & evitatio
non sunt sufficiens ratio, ut posses-
sor rem alienam ex meliore statu

E c

extur-

exturbet, eamque ad deteriorem detrudat: prob. talis dejectio rei è meliore, quem casu acquisiverat, statu, & ad deteriorem detrusio sunt injuriolæ domino rei, ita ut iste quo ad hæc rationabiliter sit invitus, prob. videt iste rem suam ita tractari cum suo maximo detrimento præcisè propter hoc, ut possessor evitet damnum, vel propriè loquendo, continuationem damni jam illati, quod malitia alterius eidem intentat: sed quo ad hoc est rationabiliter invitus, prob. m. meritò invitus aliquis est, quando videt, se suæ rei jacturam debere pati, ut alius ex malitia tertii nullum malum patiat, vel ut reparetur malum, quod jam subiit.

Conf. 2. ut possessor se protegat contra malitiam alterius, non potest præjudicare juri ac commodo domini rei: ergo non potest rem ex meliore, ad quem casu pervenit, statu deturbare ad inferiorem, ac deteriorem.

10 Ad hoc argumentum responderi potest primò, quòd videatur probare nimium; non posse scilicet rem ab inventore bona fide sublatam reponi in loco, in quo inventa fuerat; non obstante gravi damno, quòd illà non reposita, eidem immineret: hæc sequela cum etiam à Molina & hujus sequacibus reproberetur, ratio ab iis adducta non videtur esse sufficiens.

Quòd hanc responsionem conernit, respondere cum suis Molina ad illam potest; vel damnum, quòd

retentor rei inventæ deberet pati, esset primùm incurrendum; aut hoc in eo duntaxat consisteret, quòd retinendo rem inventam non posset reparare damnum, quòd jam ante inventionem fuerat passus; reparaturus tamen istud esset, si rem priorè in loco restitueret? si prius, concedunt, quòd possit reponere, negant tamen hunc casum parem esse præsentis, eò quòd retinens rem bona fide emptam nullum novum damnum incurreret; damnum enim, quòd patitur, est jactura pretii in emptione expensi: sed hoc jam passus fuit in actuali emptione rei: ergo nullum de novo incurrit damnum. Prob. m. venditor etiam malæ fidei fit dominus pretii: ergo hujus jacturam jam incurrit in venditione, & non primùm postea incurreret. Si dicat Molina possessorem habere tamen jus ad repetendum pretium. Respondetur, hoc eidem non auferri licet rem suo domino reddat. Quòd si autem ponamus posterius, inventorem scilicet non posse reparare damnum, quòd jam ante inventionem fuerat passus, nisi rem inventam in loco, ubi illam invenerat, restituerit, licet hic periculosus fuerit; negabitur inventori licitum esse rem taliter inventam priori adeo periculoso loco restituere, ut à se damnum jam antea incursum avertat. Res patet melius in Exemplo: si mea domus jam fuisset combusta, viderem autem ab alio eandem reedificandam, vel ad illius reedificationem mihi suppetan-

ditandas pecunias, si rem alienam à me possessam manifesto periculo, & loco priori, è quo non speretur ad dominum perventura, exponerem; non liceret id facere: ergo ut damnum jam antea incursum avertam, non licet rem prior in loco reponere: ergo neque rem furi ereptam licebit huic denuo reddere, à quo quòd ad dominum perventura sit, sperari non potest; cum etiam hic non agatur de evitacione damni primùm supervenientis, sed de reparacione damni jam incurfi, acquisitione scilicet expensæ pretii.

11 R. 2. Negando suppositum, quòd res apud bonæ fidei possessorem existens sit in meliore statu, quàm esset, si redderetur denuo furi; quod ita probant: ille status est melior, in quo affulget major spes, quòd res ad suum dominum sit reditura: sed hæc major spes potiùs datur, quando res furi est denuo restituta: Prob. m. si fur restituat rem, nullius suæ rei jacturam patitur, sed tantùm alienæ: si autem possessor bonæ fidei & emptor domino restituat, patitur iste jacturam sui pretii, & hujus rei alienæ: ergo major spes est apud furem, quàm apud emptorem bonæ fidei. Prob. conf. quo plura & fortiora motiva à restitutione absterrentia dantur: eò minor est spes restitutionis: ergo &c.

Sed contra opponi potest, cum fur pretium jam acceperit, etiam hic videt se amissurum aliquid à se jam possessum, si rem furto sublatam denuo suo domino restituerit:

dein fur agnoscit, se rem ab emptore hoc receptam posse alteri vendere, & novum denuo accipere pretium: & licet hoc necdum videat esse actum suum, certus tamen est, quòd istud possit accipere: ergo eadem difficultas datur apud furem in restituendo rem Domino suo, ac apud bonæ fidei possessorem. Dein sicut pretium ex nova venditione à fure comparandum, non est actum furis sed proximè, ac certò speratum; ita etiam expensum à bonæ fidei emptore pretium non est actum in bonis possessoris: cum mediante venditione illius dominium sit translatum in venditorem furem. Ita Molina cum suis ad hanc secundam à sententiæ affirmativæ Patronis datam responsionem.

Ad idem à Molina sequacibus pro- 12
positum argumentum responderi potest tertio. Dist. ant. sicut fructus pertinent ad Dominum rei, ita ad illum etiam pertinet melior suæ rei status, intrinsecus: con. etiam extrinsecus: subd. pertinet absolutè, nego: pertinet conditionatè, si scilicet ex conservatione hujus status extrinseci possessori (qui illam rem absque sua obligatione in hunc meliorem statum extrinsecum transtulit) nullum grave damnum accreseat: conc. si tale grave damnum ex conservatione illius possessori eveniat, negatur ant. & conf. existentia hæc rei apud bonæ fidei possessorem est aliquid extrinsecum rei, non secus ac major valor pecuniæ ex voluntate principis proveniens est

E e 2

extrin-

extrinseca tantum illius melioratio.

Verum & hæc responsio à Molina urgeri poterit: falsum est, quod ex conservatione rei in hoc meliore statu aliquod novum damnum possessori emergat: prob. pretium jam fuit amissum: ergo si tantum hoc illi est carendum, nullum novum damnum patitur, sed continuatur duntaxat damnum jam antea in emptione incursum; quod si autem reparationem hujus illati damni sufficiens motivum esset, etiam foret reedificatio domus combustæ, quam procurare possem, si rem alienam exponerem periculo, ex quo non speratur ad suum Dominum reditura. Si dicamus: combustionem ædium ego non fui passus occasione rei aliena à me possessæ: pretium verò amisi occasione rei aliena bona fide à me empta: ergo non est paritas. Respondebit Molina, hanc disparitatem esse duntaxat materialem, quia licet unum damnum passus fuerim occasione rei aliena à me possessæ, alterum non; in utroque tamen casu verum est; quod si rem retineam, & non constituam in deteriore quodam statu, æqualiter jacturam rerum mearum, vel potius continuationem hujus jacturæ debeam pati: atqui hæc jactura, unde unde proveniat, agnoscitur causa sufficiens exponendi rem possessam periculo amissionis: ergo &c.

73 Hactenus attulimus primam rationem à Molina adherentibus pro se allatam; secundam, qua probare

conatur rem furi restitui non posse, ut recipiatur pretium, ita proponit: juxta communem opinionem, possessor talis non posset, ut recipiat expensum pretium, rem furi reddere, si hujus dominus certior factus ubi res sua esset, eandem sibi restitui exposceret: item judex posset cogere possessorem bonæ fidei, ut etiam cum amissione expensæ sui pretii rem talem suo domino restituat: ergo non habebit possessor jus reddendi illam furi, etsi dominus eandem non actu repetat, vel judex ad restituendum cogat: prob. conf. sola notitia, quod res apud hunc existat, non reddit novum quoddam jus Domino, vi cuius possit à possessore rem suam repetere, sed hoc jam dabatur antea; item Judex profert sententiam contra possessorem, & restitutionem Domino faciendam non imponit in panam, vel ex quadam præsumptione; neque jus quoddam novum rei domino addicit, sed quia domino competit jus ad repetendam suam rem ab hoc possessore, etiam si hic jacturam sui pretii pati debeat, ergo &c.

Huic à Molina proposito argumento ut satisfaciant illius adversarii, advertunt isti, possessorem bonæ fidei non habere obligationem reddendi furi rem alienam in quibuscumque circumstantiis, sed solum in his, in quibus potest recuperare pretium, si rem furi reddat: hinc si rem furi non reddendo nihilominus acquirere suum pretium potest, vel etiam omnis spes recuperandi

perandi sui pretii evanuit, tunc aiunt, possessorem esse obligatum ad rem suo Domino restituendam; jam autem, quando Dominus repetit suam rem, vel iudex restitutionem Domino faciendam imperat, tunc possessor pretium suum recuperare potest, licet rem furi non reddat, sed Domino: vel omnis spes recuperandi pretium evanuit. Quod probatur. In tali casu cessant causæ reticendi furem, & possessor mediante iudice vel immediatè per se potest cogere furem ad refundendum pretium: aut si hic non est solvendo, vel jam aufugit, non amplius superest spes recuperandi pretium: ergo in tali casu cessant causæ, ob quas licet rem furi reddere. Ex his ita

Respondetur ad argumentum Molina in forma: ipsa repetitio à Domino post habitam notitiam licitè facta: item sententia Iudicis supponunt dari jam antecedenter hanc obligationem ex parte possessoris, vel conditionatè vel absolutè: con- supponunt illam dari semper absolutè, in omnibus & quibuscumque circumstantiis: negatur. Verùm hæc responsio urgeri potest: juxta D. Thomam & communem aliorum regulariter, & per se res aliena, à puncto, quo cognoscitur esse aliena, debet suo domino restitui, cum iste ad illam adhuc suum jus retineat, & sicut rem alienam accipere est peccatum contra justitiam, ita etiam contra justitiam est detinere eam, eò quòd detinens rem

alienam invito domino, huic injuriam inferat impediendo illum ab usu suæ rei. Ergo non solum nudè affirmandum, sed rationibus probandum erit, vero domino competere jus repetendi suam re solummodo in casibus in hac responsione adductis; non autem absolutè ac simpliciter in circumstantiis quibuscumque à jure specialiter non exceptis.

Tertium argumentum Molina 15 pro se ita instruit: res hæc in hoc statu constituta debetur domino, & non furi: ergo emptor illius non potest illam reddere furi, sed debet restituere Domino, licet restituendo furi recuperaret pretium. Prob. conf. fur tenetur emptori restituere pretium, licet rem venditam nunquam amplius sit recuperatus.

Conf. Possessor non potest illam 16 rem vendere alteri, ut pretium pro illa antea in hac venditione expensum, accipiat, licet videat, quòd illud à fure non sit recepturus: ergo neque poterit furi pro pretio restituere. Prob. conf. ideo non potest hæc res tertio vendi, quia hoc modo cooperaretur injustæ detentioni à novo emptore faciendæ: atqui etiam cooperatur huic injustæ detentioni, si rem furi restituat: ergo &c.

Responderi potest cum distinctione, res hæc debetur domino, ita ut huic vel immediatè vel mediatè per ipsum possessorem vel per furem sit necessariò restituenda: con. ita ut immediatè ei per se ipsum debeat possessor illam suo domino restituere.

re, negatur. Si dicat Molina, præceptum restituendi urget, etsi dominus nesciat ubi res sua sit: Respondent, ut primum fuit responsum: urget, ut restituat vel per se, vel per alium, con. ut per se negatur.

Ad confirmationem subjectam reponi potest, negando paritatem: ratio est, quod per talem venditionem nullum dominium in ementem transferri possit: ergo possessor vendens eundem deciperet, injustè ab illo accipiens pretium pro dominio mercis: hæc autem non eveniunt, si res aliena denuo furi, à quo accepta est, restituatur. Cùm hic, ad quem illa spectet, & cui sit restituenda, optimè cognoscat.

17 Instat ulterius Molina: datur obligatio, ut per se in his circumstantiis restituat domino ipse possessor rem suam immediatè: ergo &c. prob. ant. possessor clarè videt, quod res ista probabilis, si non etiam probabilissimè, nec mediatè sit reditura ad dominum, casu quo eam furi sit restitutus: ergo obligatur ut immediatè restituat domino: prob. conf. Dominus jure merito est invitus, quod possessor illum modum in restituendo eligat, quem videt esse periculosum, cum posset securiorem arripere. Responderi potest n. ant. in hujus probat: con. ant. neg. conf. in hujus denique probatione dist. ant. est meritò quo ad hoc invitus, si absque suo damno possessor bonæ fidei possit facere: conc. si hoc non possit: negatur,

verùm & hæc responsio non satis facit Molina, eò quod adversarii gratis & sine ratione, quam tamen asserre deberent, hæc omnia asserant.

Instat itaque 2. Et urget datam responsionem ulterius Molina: etsi immediatè restituat rem Domino, ex hoc possessor non patietur novum quoddam damnum; pretium etenim jam ponitur ab eodem fuisse perfolutum, & amissum: ergo falsum est, quod pretium sit primum amissurus, si domino immediatè rem restituat: responderi ad hoc potest: licet pretium jam fuerit amissum, adest tamen proxima spes recuperandi semel amissum pretium, si res hæc denuo furi restituatur, sed contra hoc responsum replicat Molina: Dominus jure merito est rationabiliter invitus, quod ipse rem suam debeat amittere, vel saltem proximum & probabilius, si non probabilissimum periculum subire amittendi seu non amplius recipiendi suam rem præcisè & unicè ex eo, ne possessor amittat spem recuperandi suum jam semel expensum pretium, cum tamen ipse Dominus nequam in causa fuerit hujus damni, quod solvendo pretium passus fuit possessor. Ergo &c.

Si Dicas, Dominum fore ad hæc rationabiliter invitum, nisi ipsa res domini occasionem vel causam huic damno & amissioni pretii dedisset, cum autem hanc dederit; ideo dominum non ægrè laturum, si furi res sua reddatur! si inquam, hæc dicas, reponet Molina, rem ipsam ex se fuisse indifferentem, & totum dam-

damnum hoc malitiæ furis, & imprudentiæ emptoris esse ascribendum.

- 19 Instant Molina sequaces: juxta principia sententiæ dantis licentiam restituendi rem furi possit possessor bonæ fidei ipsemet absumere talem rem: ut se indemnem servaret: ergo &c. R. neg. ratio est, quòd absumendo per se faceret, ut illa res non amplius rediret ad dominum, & non tantum permetteret. ut ex malitiâ furis non redeat ad suum dominum.
- 20 Quartam rationem ita instrunt Pro se Molina affectæ. Possessor prævidens valde probabiliter, quòd res furi reddita non sit perventura ad Dominum, si hanc nihilominus det furi, cooperabitur hujus peccato: ergo non licebit rem furi reddere: sed Respond. dist. ant. cooperatur possessor peccato alterius materialiter, remotè, per actionem in se omnino indifferentem, atque ex justa causa; con. cooperatur immediatè, proximè per actionem de se non indifferentem, & absque justa causa; negatur: dein si res non reddatur furi, hic retinebit pretium, quod æquè est peccaminosum, ac retentio rei alienæ, seu mercis venditæ.
- 21 Quinto loco ita argumentantur. Non licet rem iniicere igni, cui subtracta fuit, in hunc finem, ut ego per hoc meam rem conservè incolumem: ergo neque restituere furi ex hoc fine. R. disparitatem esse, quòd igni injecta ponatur in loco, ubi necessariò pe-

rit; quod non fit, si furi tradatur: ab hoc enim potest redire ad Dominum. Dein tales circumstantiæ possunt evenire, ut etiam igni denuo iniicere liceat rem semel ex illo ereptam; si enim hanc adhuc manibus tenerem, & dimittere non possem, quin in ignem illa caderet: ex altera verò parte grave mihi damnum eveniret, si ulterius rem talem manibus tenere pergerem; utique illam dimittere & igni denuo injicere absque omni culpa possem.

Sextam rationem ita proponunt: casu quo aliquis auferat à me rem meam, nisi illi arcam aperuero, ubi est pecunia Petri, liceret mihi aperire arcam, & permittere, ut auferatur pecunia Petri, ad hoc ut me hac ratione servem indemnem: sed hoc videtur esse falsum: ergo etiam sententia contraria. Prob. Major. non teneor depositum alterius defendere cum jactura meorum bonorum: ergo vera est major. prob. ant. unica ratio, quare rem alienam possim reddere furi, est, quia non teneor rem alienam defendere cum meo damno, ergo &c. Respondet ad hæc Lugo disp. 17. de Restit. scilicet. 2. n. 31. Neg. Major. rationem dat, quia aliud est rem alienam extrahere è domini possessione, in qua est, aliud verò eam non conservare, nec liberare. Cùm ergo in casu antecedentis pecunia ponatur esse in plena possessione domini, ex qua ego eam aperiendo cistam, extraho; ideo hoc non licet; in casu autem, quò res aliena apud bonæ fidei

fidei possessorem existit, hæc est extra possessionem domini, & dum traditur furi, non extrahitur è possessione domini, sed potius est in via, ut ad dominum redeat.

Hæc Lugonis responsio non videtur omnimodè satisfacere, sed ulterius hoc modo urgeri posse: ponamus, quòd illæ pecuniæ fuerint apud me depositæ; in hoc casu erunt extra possessionem domini: ergo potero dare clavem & aperire cistam: prob. ratio, ob quam non possem, unica fuit hæc, quia extraherentur pecuniæ ex possessione domini. Atqui non extrahuntur, si fuerint apud me depositæ: ergo &c.

Contra eandem Responsionem Lugonis ulterius est secundò: falsum est, quòd reddendo rem furi, duntaxat desistam à conservatione illius, & eam liberare omittam: ergo nulla est responsio. Prob. ant. possunt tales circumstantiæ adesse, ut ego certò sciam rem furi redditam non redituram ad Dominum, & consequenter huic perituram, v. g. si fur, à quo rem bona fide emi, statim sit aufugiturus cum hac denuo recepta, nec redditurus pretium, nisi rem illi reddidero, in hoc casu non potest dici, quòd tantum desistam à conservatione, & liberatione illius, ergo &c.

Tertiò, sicut quilibet nostrum iudicatur obligatus, ut rem alterius ex possessione illius ipso invito non extrahat, ita etiam quilibet est obligatus, ut rem alterius ex possessione

Domini iam extractam non ponat in tali loco, in quo moraliter certus est, quòd non amplius in possessionem sui Domini sit perventura, si detur adhuc alius modus, quo certò ad Dominum perventura est: ergo si iactura mearum rerum mihi dat licentiam faciendi posterius, etiam eadem ipsa præbebit facultatem extrahendi rem alterius ex possessione, si aliàs damnum proprium evitare nequeam.

Septimo loco Palao *Disp. 1. p. 18. 23* §. 9. n. 8. *Instit. comm.* Ita argumentatur. Non est licitum cooperari positivè ad privandam dominum rem propria, sed qui talem rem furi restituit, sciens ab hoc non fore domino restituendam, cooperatur positivè ad privandam dominum rem sua: ergo non licet possessori rem hanc furi tradere. Prob. m. cooperatur injustè detentioni illius, si enim non traderet, à fure non detineretur. Responderi posset, quòd hæc cooperatio sit remota tantum, & mediata, ad quam ponendam ipsi jus tribuit iactura propriæ suæ rei. Sed contra est: hæc cooperatio est immediata: prob. quando juvo furem auferendo cum illo cistam, quam solus non posset auferre, immediatè illius actioni cooperor. ergo etiam, si furi denuo tradam; sine hac enim mea traditione non posset fur dominum sua re privare. Dein in materia justitiæ, ut liceat mihi materialiter cooperari injustè damnificationi alterius, major debet adesse ratio, ac in aliis ju-
stitiam

fittiam non concernentibus materiis. Si dicant adversarii, relinqui conscientia furis, an velit restituere vel non, contra est: ponitur probabilissimum mihi esse, quod fur non sit redditurus Domino: dein juvans furem in auferenda cista etiam relinquit conscientia illius, an velit, vel nolit rem ablatam restituere domino, & tamē ex hoc non excusatur.

24 Octava ratio esse potest, nemo tenetur quidem cum propria jactura rem alterius meliorare, est tamen ille obligatus saltem, ut illam non deteriorefficiat. Atqui hoc fit, quando redditur furi: ergo &c. Responderi posset, hæc esse intelligenda de intrinseca deterioratione rei, non autem de extrinseca.

Hactenus allatae rationes sunt potissimæ, quæ communiter asseruntur à Doctoribus, qui volunt, ut ejusmodi bona fide comparatae res immediatè ipsi domino etiam cum jactura expensæ pretii restituantur. Cuilibet igitur easdem considerandas relinquimus, ut ipsimet dispiciant, num sufficienter ostendant obligationem, ad quam probandam inventæ fuerunt, à suis autoribus.

Cum enim, qui rem furi posse restitui defendunt, ut plurimum nitantur ratione negativa, in eo posita, quod obligatio reddendi talem rem immediatè suo domino cum

jactura expensæ pretii sufficientibus rationibus evinci nequeat, hinc si allata in hoc §. fundamenta id non præstent, oppositæ sententiæ patroni victores se proclamabunt.

Videtur itaque tota difficultas ad hoc devolvi, cuiusnam ex his duabus sibi invicem contrariis partibus onus probandi incumbat. Etenim qui astruunt obligationem reddendi rem domino, in hunc quoque modum argumentari pro se poterunt. Quilibet possessor etiam bonæ fidei quam primum cognoscit rem hætenus possessam esse alterius, ex eo momento tenetur illam suo domino restituere, ita ut si hoc facere absque sufficienti causa omiserit, iniquus possessor evadat, eò quod Dominus in illam rem jus habeat, & vi legis officium 9. ff. de rei vindicat eandem à quocunque possessore vindicare possit. Atqui spes amittendi pretium jam expensum, & in dominium furis translatum, non est sufficiens ratio: ergo &c. min. probant etiam negativè onus probandi in adversarios conjiciendo, dicentes, Dominum in possessione sui juris esse, quousque clarè probatum fuerit, spem recuperandi jam semel alienatum pretium, & reparandi damnum ex hoc jam incursum; sufficiens fundamentum esse, ut res non domino sed furi, denuo restituatur.

§. IV.

Solvuntur fundamenta permittentia redditionem furi.

26 AD primum fundamentum n. 2. §. 2. allatum reponi potest, certum esse

Et esse

esse quòd Domino jus competat ad rem suam, à quocunque possessore repetendam etiam cum jactura pretii ab hoc expensi, quam possessor subire debet, si dominus rem suam actu expetiverit; ex altera parte adversarii non probant saltem sufficienter, quòd hoc jure dominus careat, si nesciat possessorem suæ rei. Dein negatur suppositum, quod reddendo rem domino, possessor pateretur jacturam sui pretii, hoc enim jam antea emendo talem rem amiserat: ergo non agitur de damno primùm incurrendo sed de incurfi reparatione.

27 Ad secundam num. 3. propositam & ex inventione desumptam rationem reponi potest; si inventor Damnum jam fuerit aliquod passus ut hoc repararet, illicitum illi esse rem in priore, ubi illam invenerat, reponere loco, si probabilissimum eidem sit, quod ibi reposita ad suum dominum non sit reditura: si autem ponamus, inventorem, ni reposituerit, primùm subiturum esse damnum suarum rerum; etsi in hoc casu liceat illic reponere, non est tamen hunc inter & nostrum casum ulla paritas, cum in isto damnum jam ante fuerit incursum.

28 Num. 4. propositæ ex Lugone instantiæ probant tantùm, possessorem, si agatur de damno primùm incurrendo posse permittere, ut res priori loco restituatur; non autem positivam cooperationem ad injustam alterius detentionem fore

licitam, ut damnum jam incursum reparetur.

Quarta num. 5. proposita argumentatio sufficienter videtur solvi, dum negatur suppositum, quòd ex retentione rei damnum quoddam novum sit incursum; cum jacturam pretii jam fuerit passus. Dein adversariis incumbit probare, quòd possessor non debeat pati jacturam pretii, quam eidem subeundam esse constat, si rem suam certior factus dominus expetiverit.

Quinta num. 6. adducta ratio ideo nihil probat, quòd fundamentum obligans possessorem ad rem immediatè domino reddendam oriatur ex re accepta: cum ergo, si contractus ante acceptionem rei alienæ rescissus fuerit, res hæc non existat apud eumentem, hinc iste non inferet ipsi Domino injuriam relinquendo rem illius in manibus furis.

Si urgeant: contractus iste fuit ementi involuntarius, nullus, & rescindendus, ergo potest rescindi tradendo rem furi: R. neg. conf. est enim rescindendus tradendo rem domino: expetendo pretium à fure, non autem huic tradendo. Quod ipsum faciendum esse, conspicimus, si dominus ipse rem suam à possessore repetiverit.

Æquè parum roboris videtur inesse ex Haunoldo allatæ rationi sur enim non habet jus ad repetendam à me rem furtivam, licet alias ex suo debeat damnum illatum compensare

fare domino: id enim suæ nequitiae debebit ascribere.

32 Denique quod probationem negativam concernit, videntur adversarii immerito obligationem probandi in auctores volentes rem domino restituendam esse, conijcere, cum illis potius incumbat hoc onus; certum enim est quod quælibet res à momento, quo cognoscitur esse alterius, huic debeat restitui; & dominus eandem à quolibet possessore vindicare possit, si hoc jus possessor non possit elidere; si nulla sufficiens ratio excuset: ergo adversarii debent probare sufficientem rationem elidendi hoc jus, & non reddendi rem domino, etiamsi pro-

babilissimum adsit periculum, ne ad hunc omnino non redeat, ad futuram in casu, quo possessor aliàs non posset recuperare pretium, cujus damnum jam passus fuit. Præsertim cum certum omnibus sit, à possessore hanc jacturam subeundam esse, si ipse dominus rem hanc expetiverit, & pretium à sure recuperari nequeat.

Videtur itaque omnibus perpen- 33
sis sententia abnegans possessori facultatem reddendi rem alienam de-
nuo furi probabilior oppositâ quæ
tamen cum sit à ratione & ab au-
thoritate etiam multum probabilis,
eidem conformiter operari poterimus.

C A S U S XVIII.

De obligatione restitutionis ex neglecto penso canonico orta.

Titus Beneficiatus peracto itinere diurno ubi ad hospitem diverterat, advertit se in itinere suum breviarium Romanum amisisse: mittit igitur ad Parochum illius loci, ut breviarium sibi submittat: verum cum Parochus esset ex ordine Divi Patriarchæ Benedicti submissum ab hoc fuerat Titio breviarium à Romano multum diversum, quo scilicet Religiosi ex prædicto ordine celeberrimo uti solent. Ubi itaque submissum lustrasset Titius, & diversum à Romano agnovisset, recitationem breviarii pro illo die omnino dissimulavit, angustem postea animo cepit, utrum non ex hoc ad restitutionem fructuum illi diei correspondentium sit obligatus? huic dubio ut satisfiat.

Q. 1. An Titius in his circumstantiis fuerit obligatus ad recitandum breviarium à Romano multum diversum?

Q. 2. Num excusatus à matutino ac laudibus teneatur ad horas
minores?

Ff 2

Q. 3.